

סימן ש

סעיף ו

כל הכלים שנשברו, אפי' בשבת, מותר לטלטל שבריהם ובלבד שיהיו ראויים לשום מלאכה כגון שברי עריבה לכסות בה החבית ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך; אבל אם אינם ראויים לשום מלאכה, לא. הגה: ואם נשברו במקום שיכולים להזיק, כגון זכוכית שנשברה על השלחן או במקום שהולכין, מותר לטלטל השברים כדי לפנותן שלא יזקו בהם (כל בו והגהות מרדכי וב"י בשם ארחות חיים).

סעיף ז

חתיכת חרס שנשברה בחול מכלי וראויה לכסות בה כלי, מותר לטלטלה אפי' במקום שאין כלים מצויים שם לכסותם בה; ואם זרקה לאשפה מבע"י, אסור לטלטלה כיון שבטלה מזהות עוד כלי. הגה: ואפילו חזי לעני הואיל והקצוהו הבעלים שלו אף על פי שהם עשירים, דמוקצה לעשיר הוא מוקצה לעני כמו שיתבאר סוף הסימן (ר"ן פרק במה אשה) ודוקא חתיכת חרס משום דאתיא משברי כלי, אבל דבר שאין בו שייכות כלי כגון צרורות או אבנים אף על פי שראויים לכסות בהם כלי, אסור לטלטלם. הגה: וכל דבר שאינו כלי כלל, אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו, כ"ש לצורך מקומו (מרדכי פ"ק דיו"ט).

שברי כלים – אם נשבר הכלי אז השברים כל זמן שראוי עדיין לאיזה מלאכה (גם למלאכה אחרת) אינם מוקצה, אבל אם אינם ראויים לשום מלאכה הרי הם מוקצה¹. וזה גם אם נשבר הכלי מבעוד יום א"כ זרקו לאשפה מבעוד יום וכדלהלן.

בזמנינו – הנה הגם שהמשנ"ב (ס"ק לא) כותב: "דמה שזכר שם דסגי במה שיהיה השבר ראוי לכסות בה, מהני אפילו במקום שאין מצויים כלי לכסות בה דהיינו בכרמלית או בר"ה כגון שנוטלו לקנח בה מנעלו מטיט", מ"מ בזמנינו שאין שברי הכלי עומדים לשימוש אלא נזרקים לאשפה, לכאורה הויין מוקצה. ודבר זה יש ללמוד מדברי המשנ"ב (ס"ק מח) על מחט שנשבר שמאחר שהדרך לזרקו לאשפה הוין מוקצה, וכפי שכותב המג"א (ס"ק כד): "דדוקא בשברי כלים דרגילין להשתמש בהם תשמיש אחר שרי לטלטלם, משא"כ במחט דרגילין לזורקו בין הגרוטאות כשנשברה". וע"ע בשו"ע הרב (סכ"ט) שכותב: "וכן הדין בשברי שאר כלים, אלא ששאר כלים יש מהן שאין שבריהם מותרים בטלטול אלא אם כן הם גדולים קצת כגון שברי עריבה לכסות בהם פי חבית, אבל אם אינם ראויים לכיסוי פי חבית אף על פי שראויים לכיסוי פי כלי קטן מחבית אין תורת כלי עליהם כלל, לפי ששברים הקטנים של העריבה דרך לזרקם לאשפה ואין דרך כלל לייחדם לכיסוי פי כלי קטן מחבית, אבל חתיכת חרס אפילו היא קטנה דרך הוא לפעמים לייחדה לכיסוי פי כלי קטן לפיכך יש תורת כלי עליה אף על פי שלא ייחדה עדיין".

קרעי חתיכות דפים מספרים – ספרים שנקרע מהם חתיכה, אם אינם ראויים לשימוש ואינם עומדים לחזור להדבקה כחלק מהספר², אז דינם כמוקצה מחמת "שברי כלי". ומ"מ יש שמתירים להרים קרעי ספרי קודש.

כלי שלם לאשפה – אם זרק מבעוד יום כלי שלם אינו מוקצה משום שבטלה דעתו (ביה"ל ד"ה כגון), וכ"כ המשנ"ב (ס"ק נא) שאם זרק מחצלת שלמה אינו מוקצה דבטלה דעתו אצל כל אדם. האומנם בכלים חד פעמיים מסתבר שאין בטלה דעתו – וכל שזרקו מבעוד יום ודאי הוא מוקצה. וכן בזמנינו שזורקים בגדים ישנים ג"כ י"ל שלא יהיה זה בטלה דעתו.

זרק לאשפה – זריקה לאשפה מועלת רק בשברי כלים ובתנאי שזרק מבעוד יום, אבל אם זרק בשבת אפילו אם נשבר מבעוד יום אינו מוקצה מאחר שבבין השמשות היה עדיין על השבר תורת כלי, וכפי שכותב הב"י: "ומפורש בגמרא, דדוקא זרקה מבעוד יום משום דבטלה מתורת כלי כשקדש היום, אבל אם לא זרקה עד שחשכה מאחר דכשקדש היום היה מוכן לא פקע מינה תו שם כלי" (וע"ע בחידושי הגהות בטור בסעיף ז). ומבואר מינה, שזריקה לאשפה מועלת רק בשברי כלים לבטל את הענין של "ראוי לאיזה מלאכה". וצ"ב אם לא מועיל זריקה לאשפה בשבת [גם במקום שאין בטלה דעתו] מצד שהיה על הכלי שם כלי בכניסת השבת, א"כ מדוע אם נשבר הוא מוקצה הרי היה עליו שם כלי בכניסת השבת. וצ"ל שבשבר כלי אין על מה להמשיך את שם הכלי ופקע ממילא, ודוקא בשבר כלי שראוי לאיזה מלאכה אז ניתן להמשיך עליו את שם הכלי.

¹ והנה הפרישה (סק"ו) כותב שגם אם אינם ראויים לשום מלאכה מותר לטלטלן לצורך גופו או מקומו הואיל דאתי מתורת כלי כמו שכתב הרא"ש בקליפי אגוזים שמותר לצורך מקומן. והפמ"ג (א"א סק"ה) האריך להוכיח לא כך – והביה"ל (ד"ה כגון) מצדד כותיה. והנה הפרישה סמך את דבריו על הרא"ש שאפילו קליפות לא נעשים מוקצה – וכבר העיר התהל"ד שלא נמצא כן ברא"ש, וקשה מאוד מעצמות שמבואר שהם מוקצה.

² אם עומדים לחזור להדבקה אז אינם מוקצה ע"פ המבואר להלן בסעיף ת.

לקח מהאשפה – החזו"א (מג, כ) כותב: "שברי כלים שזרקו באשפה אפילו חזר ולקחן הוא עצמו הן אסורין, דהוו כשאר צרורות דאע"ג דחזי לכסוי מנא לאו כלים נינהו ואסורין בטלטול, ורק משום שבאין מכלי חשיבי ואדם משמש בהן, וכיון שזרקו בטל חשיבותן, וכשחזר ונטלן כנוטל שאר צרורות".

כלים חד פעמיים אחרי השימוש – הנה כלים חד פעמיים נקיים שראויים לשימוש גם אם זורקן לאשפה בשבת אינן מוקצה מאחר שהיה עליהם תורת כלי בכניסת השבת, ואם זורקן מבעו"י מסתבר שהיה מוקצה וכנ"ל. אלא שיש לברר מה דינם של כלים ח"פ משומשים שעומדים לזריקה – האם נדונם כשברי כלי וכל שאינם ראויים לשימוש יהיו מוקצה. והנה הגרשז"א (מאור השבת מכתב כד אות ז) כותב שכל העטיפות הח"פ וכדומה אחר שימושים הויין מוקצה.

ויסוד הדבר הוא מש"כ הבית יוסף (ריש סי' שי) על שיפודי עץ שאם תולין עליהם בשר אינם מוקצה דתורת כלי עליו דרגילות הוא להצניעו להשתמש בו שוב, אבל אם תולה עליו דגים מאחר שכל שנשתמש בו זורקו לבין העצים הויין מוקצה³ (ומקורו ברשב"א שבת קמ ב). ומינה שמענו שדבר שעומד לזריקה אחרי שימוש הרי הוא דומה לשברי כלי. אלא שיש לחלק שהרי שם באמת אינו ראוי לשימוש, וממילא חד פעמי כגון צלחת שהתלכך באופן של"ש באמת להשתמש בו שוב אזי הוא מוקצה.

אבל כוסות ח"פ ועטיפות למיניהם שבעצם ניתן להשתמש בהם שוב, אין לנו ראייה מדברי הבי"י שמה שעומדים בני אדם לזרקם לאשפה יהיו מוקצה. אלא שהרי ביארנו לעיל ע"פ המבואר ב"מחט" שדבר שדרך בני אדם לזרקו לאשפה הוי מוקצה גם אם ראוי לאיזה מלאכה, האומנם שם מצינו כן רק ב"שבר כלי" שאז מצינו שאם זרקו לא מהני מה שראוי לאיזה מלאכה, ועדיין אין בידינו מקור שדבר שהיה כלי ולא נשבר ובעצם עדיין ראוי למלאכה שיהיה מוקצה מחמת שעומד לזריקה.

ובאמת כד נתבונן נראה שמה שמועיל "עומד לזריקה לאשפה" בשברי כלים טפי מכלי שלם, אין הכונה שזריקה לאשפה מועלת רק בכלים גרוועים [ואז יכול לבוא בע"ד לדמות לזה גם כלים ח"פ], דבאמת סו"ס אחרי שהוא ראוי למלאכה ויש עליו שם כלי אין סיבה שמה שהוא עומד לאשפה יבטל ממנו שם כלי – כמו שזה לא מתבטל בזריקת שבר כלי שראוי למלאכה לאשפה בשבת. רק שיסוד הדבר הוא שמה שמועיל שבר כלי בראוי לאיזה מלאכה – זה רק כשהדבר עומד לזה⁴ (עי' היטב במג"א ס"ק כד), וכל שהוא עומד לזרק לאשפה הרי אינו עומד לזה. נמצא שלא הזריקה לאשפה מבטל ממנו שם כלי, אלא שאם לא זורקו לאשפה ועומד באמת למלאכה זו יש סיבה שיהיה עליו שם כלי⁵ [ולכן מסתבר מאוד מש"כ לעיל שבזמננו כל השברי כלים יהיו מוקצה]. ואם כנים הדברים אין לנו שום מקור שזריקה לאשפה מבטל שם כלי, ולכן הדר דינא שכל זמן שהוא בעצם ראוי לשימוש (ולא נשבר) שאין סיבה שיהיה מוקצה.

*

ספק מתי נשבר – הנה לעיל נתבאר ששברי כלים שזרקו לאשפה הויין מוקצה רק אם זרקו מבעוד יום, וכותב הביה"ל (ד"ה מבעוד יום): "ואם המוצא אינו יודע אם נזרקה בע"ש או בשבת, אפשר דיש להקל, עיין בחידושי רע"א דלא ברירא ליה מילתא בזה וכ"ז אם הוא מוצאה באשפה אבל אם הוא מוצאה בר"ה או בכרמלית שלא במקום באשפה בודאי יש להקל אחד דשמא לא נזרקה כלל מבית דלימא שבטלה בזה רק שאחד שבר כלי במקום הזה גם דשמא היום נזרקה".

וספיקו של הרע"א הוא לדון "חזקה דמעיקרא" שנשבר היום. אך דן מצד שהוא "דבר שיש לו מתירין" שי"ל שבכה"ג לא דנים מצד חזקה. אולם השפ"א (שבת קכד, ב) כותב שלפי דברי הצ"ח (ביצה כד, ב ד"ה והרי"ף) לגבי טלטול אין לאסור משום דבר שי"ל מתירין. ויסוד הדבר הוא יסודו הנודע של הנודע ביהודה, שדבר שיש לו מתירין הוא באכילה שהנידון אם יאכלנו עתה או אחר זמן, אבל כשבאים לדון על "שימושים" הרי יכול להשתמש גם עתה וגם אחר זמן, ונמצא שאי"ז נחשב דבר שיש לו מתירין. וראה גם בפת"ש (יו"ד קב, ו) שמביא לגבי בליעת כלים שכתב להשיג מכח זה על הרע"א שלא שייך לדון בזה מצד "דבר שיש לו מתירין", וא"כ הרע"א קאי לשיטתו בזה.

*

שברי כלי שמלאכתו לאיסור ("איתקצאי" בכלי שמלאכתו לאיסור) – הביה"ל (ד"ה כל) כותב שגם כלים שמלאכתן לאיסור מותר לטלטלן את השברים לצורך גופן ומקומן כשהם ראויין לאיזה מלאכה. והנה לא ביאר הביה"ל מפורש מה הדין אם השבר עתה עומד לשימוש של "מלאכתו להיתר" אם יהיה מותר לטלטלן גם מחמה לצל.

³ ואפ"ל שכונתו מצד שהוא מאוס הרבה ולכן הוא מוקצה (עי' משנ"ב ס"ק קלו), אבל ממש"כ "תורת כלי עליו" ושהוא זורקו לא משמע כן.

⁴ ועכ"ז זה רק בדבר שבא מכלי שלם אבל אבנים וצרורות לא מהני מה שניתן לכסות בהם. ולכן כותב החזו"א (מג, כ) שאם הכניס שברי כלי לאשפה (מבעו"י) אפילו חזר ולקחן הוא עצמו הן אסורין דהוו כשאר צרורות דאע"ג דחזי לכסוי מנא לאו כלים נינהו ואסורין בטלטול, ורק משום שבאין מכלי חשיבי ואדם משמש בהן וכיון שזרקו בטל חשיבותן.

⁵ וכמדומה שכן מוכח מדברי המשנ"ב (נח-ס) בסנדל שנקרע רצועה החיצונית, שכותב המשנ"ב שהוא עומד לזריקה, ומאידך כותב המשנ"ב שהקילו משום הפסד הנעל. וכנראה הכונה שבמצב הזה הנעל עומד לזריקה אא"כ יתנונו לסנדלר ליצור ממנו נעל חדשה. נמצא שזה מצב שאינו זורקו לאשפה אבל בנתיים אין לו שימושים, ובמצב שכזה הרי הוא מוקצה. וזה מוכיח שלא הזריקה לאשפה היא מה שגורמת להיות מוקצה אלא מה שהוא עומד לשימושים ודו"ק.

וכותב השפת אמת (שבת קכד, ב) לדקדק את לשון המשנה שאמרו "כל הכלים הניטלין בשבת שבריהם ניטלין עמהן", ש"עמהן" בא לאפוקי כלי שמלאכתו לאיסור דשלא לצורך גופה ומקומה אסור לטלטלה, שגם את השברים אסור לטלטל מחמה לצל גם אם התשמיש שלהן לכסות פי חבית אינם לאיסור, וזה מצד "מיגו דאיתקצאי" כלפי האיסור מחמה לצל. אך כותב שהטור והשו"ע כתבו "כל הכלים שנשברו כו' שבריהם מותר לטלטלם" שמשמע שגם כלים שאין ניטלין בשבת למלאכת היתר שבריהם מותרין אם ראויין למלאכת היתר, וכן הרמב"ם (פכ"ה מהל' שבת הי"ב) כתב סתם "שבריהם ניטלים" משמע ד"עמהן" דקתני במתני' לאו דוקא.

אולם הפמ"ג (מ"ז ס"ק יד) כותב: "מריש הוה אמינא הא דתנן כל הכלים הניטלים" שבריהם ניטלים, למעט מלאכתו לאיסור. והמחבר בסעיף ו' השמיט "ניטלים", י"ל למעט מוקצה מחסרון כ"ס. ומוסיף עוד (ס"ק טז): "יש לספק כלי שמלאכתו לאיסור ונשבר וראוי להיתר, נאמר דלא עדיף מכיל דאתא מחמתיה, או דלמא כל שנשבר בערב שבת ומלאכתו להיתר שרי, ובשבת אסור דאיתקצי בין השמשות, או דילמא דוקא חסרון כ"ס, הא מלאכתו לאיסור לאו מוקצה ממש בין השמשות, דעכ"פ חזי לגופו ומקומו, ונשבר בשבת י"ל השברים מלאכתו להיתר ומחמה לצל נמי שרי. והנה במ"א [ס"ק י"ט], י"ל מוקצים ממש. ובאליה רבה [ס"ק י"ד] בשם עולת שבת [ס"ק יד] מפורש אומר דמלאכתו לאיסור ושברים להיתר אין מטלטלין רק לגופו ומקומו" (ויעו"ש מש"כ לדון שאי"ז פשוט). ועיי' היטב בב"י (רעט, ב) שמשמעות דבריו שאין "איתקצאי" בכלי שמלאכתו לאיסור.

וכך כותב האג"מ (ה, כב-ל): "שאלה: כלי שמלאכתו לאיסור ונתפרק בשבת, ועכשיו יכול להשתמש בפרקים לצורך דבר המותר, אם אמרינן בו דאסור לטלטלו מחמה לצל מחמת דינא דמיגו דאיתקצאי. תשובה: בכל מוקצה אמרינן מיגו דאיתקצאי". ומבואר שיש "מיגו דאיתקצאי" גם על האיסור של מחמה לצל.

*

מותר לסלק מוקצה מפני חשש היזק – במקום ובשברי כלי ששכיח היזק, מותר לפנותם גם בידים.

צרות ואבנים – וכל כיוצא בזה שאין להם שם כלי הרי הם מוקצה גם אם הם ראויים לאיזה מלאכה, כל זמן שלא ייחד אותם למלאכה.

נר, פתילה, וגפרורים – המשני"ב כותב שנקראת כלי ואפילו נדלקה קצת ממנה בשבת שעברה [דאם דלקה בה"ש בשבת זו הוקצה לכל השבת] או בחול, ודינה ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, אבל שברי פתילה שאינן עומדים עוד להדלקה בנר הרי הן כצרות ואבנים שאסור לטלטלן אפילו לצורך גופן ומקומן. וכן נר שלם של שעוה או חלב ואפילו נדלקה כבר בחול או בשבת שעברה כל שהיא עדיין ראוייה להדלקה מקרי כלי שמלאכתו לאיסור ואינו מותר לטלטל את הנר רק לצורך גופו או מקומו.

[ולגבי גפרורים כותב בשו"ת אור לציון (ב, כו-ו): "ובאמת נראה שגפרור נחשב כלי, ויש להביא ראיה לזה, ממ"ש רש"י בביצה ל"ב ע"א ד"ה ואין עושין פחמין, דאינהו נמי כלי נינהו לצורפי זהב. חזינן דאף שהפחמין אינם עשויים אלא לשעה, חשובים הם כלי, וא"כ ה"ה לגפרורים שחשובים כלי, ומותר לטלטלם לצורך גופם או מקומם. ויש בזה נפק"מ גם לענין יום טוב, שכיון שיש עליו שם כלי מותר לטלטלו. ולאחר שכבה אין לטלטלו, דחשיב כשברי כלים, שאסורים בטילטול ביום טוב משום נולד, כמבואר בשו"ע בסימן תק"א סעיף ו"י. ועיי' בתהלי"ד (שכב, ד)].

ומביא המשני"ב בסו"ד שהמור וקציעה מחמיר דאפילו נר שלם ולצורך מקומו אסור לטלטל שאין עליו שם כלי כלל דלא חזי לאכילה ולתשמיש. וז"ל המור וקציעה: "דודאי נר של חלב ושעוה, אין תורת כלי עליו לגמרי, דלא חזו למידי, כיון דלאכילה ולשום תשמיש אין ראוי. ולא עדיף מבשר חי, דכי לא חזי לכוס אסור כו'. לכך נ"ל שאסור בטלטול לגמרי אפילו לצורך גופו ומקומו, אלא הוי ליה כאבנים וצרות דלא חזיין כלל, אף על גב דראויין לעשות בהם תשמיש. אף היתר הפתילה עצמה אינה ברור". וראה לעיל (סעיף א) מש"כ בשם שו"ע הרב שכותב שנייר חלק הוא מוקצה כעצים ואבנים מאחר שאינו לא כלי ולא מאכל.

והחזו"א (מד, יג) כותב על נר: "וכמדומה דבמקומנו אין שום תשמיש בנרות לצורך גופן, וכלהו אסירי, ואחרונים ז"ל סתמו בזה, וצ"ע". והערה"ש (סכ"ג) כותב: "אבל נר של חלב או של שעוה דאינן ראויים לשום מלאכת היתר בעולם אסורים אפילו לצורך מקומן, כיון דאין להן צורך גופן כלל ממילא דהויין צרות ואבנים דלא כיש טועים בזה ואומרים דנר שלימה מותרת בטלטול". ועיי' ברע"א לעיל (סו"ס רסו). ולמעשה באר"ש (פ"ט ס"ו) אוסרים בדבר שאין בו שימושי היתר – נפק"מ למצלמה וכדומה.

סעיף ה

כל הכלים הנטלים בשבת, דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים בין נתפרקו בחול בין נתפרקו בשבת.

כלים שנתפרקו – כלים שנתפרק מהם איזה חלק, אם עומד הוא לחזור ולהתחבר אינו מוקצה משום דאכתי כלי הוא שראוי להתחבר עם הכלי ומותר לטלטלן אפילו מחמה לצל אפילו כשאין ראויין למלאכה אחרת כלל⁶. וכפי שמבאר התור"י (שבת קכב, ב): "אע"ג דבכלים הנשברים אמרינן לקמן דבעינן שיהיו השברים עושין מעין מלאכה, הכא בדלתות אף על גב דלא חזו למלאכה שרי מפני שהוא יכול להחזירם שם".

⁶ ראה בש"כ (פ"טו הע' רלה) שהעיר מדבריהם של כמה ראשונים שפירשו דמיירי רק בראויין למלאכתן הראשונה, והחידוש שא"ז כדלתות הבית דהויין מוקצה. ובפנים הבאנו את דברי התור"י שמפורש כהבנת המשנ"ב.

דלתות הבית או החלונות – כל הנ"ל זה רק בדלתות הכלי דכיסויי כלי חשובין ויש עליהם שם כלי, אבל בדלתות הבית או החלונות אף על פי שראויין לאיזה תשמיש וככלי חשובין, מ"מ כיון שלא הוכנו לכך אסורים בטלטול דסתמן עומדין להתחבר עם הבית ואין עליהם שם כלי.

"נשבר" וב"צריך אומן לתקנו" – התור"ד (שבת קכב, ב) כותב: "ואם היה צריך מעשה אומן להחזירם היו אסורין עד שיהיו ראויים למלאכה". וראה בתה"ד (אות יא) שדן שאולי רק בהתפרק ולא בנשבר שצריך תיקון, והוא חידוש. אך מאידך מאחר שהבאנו בהערה שיש כמה ראשונים דס"ל שכל ההיתר הוא רק בראוי למלאכה, יתכן בהחלט שעלינו לחוש עכ"פ בנשבר, ולמעשה צ"ע.

עיקר הכלי קיים – עוד תנאי שיש בזה שיהיה עיקר הכלי קיים, אבל אם עיקר הכלי נשבר ועתיד לתקנו הוי מוקצה (עי' מנחת שבת פ, רמב וקצוה"ש בהד"ש קח, ג).

דברים העולים (שכיח מאוד למעשה) – כל הכלים המטלטלים (לאפוקי חלקי ברזים וכדומה שהם מחוברים לקרקע), שעתידים לחברם שוב ולא צריך להם אומן, אינם מוקצים. ולמשל נשבר חתיכה מהשעון או מהתכשיט ועיקר הדבר עדיין ראוי לשימוש [ולא צריך אומן לתקנו], אין החלק מוקצה. וכן חתיכות נייר שנקרעו מהספר, אם עתידים לחזור ולהדביקם אינם מוקצה. וכן למשל אם נשבר השרשרת שמחזיק את ה"יד" של הבעל קורא אינו מוקצה.

ויש עוד תנאי בכל זה, והוא מש"כ לקמן (סעיף טז) שיש דברים שיש בהם חשש שמא יתקע שאז אסורים בטלטול מצד חשש שמא יתקע, ולכן ידית של משקפים אסור בטלטול גם אם ניתן להשתמש בעיקר המשקפים, אבל כאן שניתן להשתמש בכלי גם בלי הכיסוי אין חשש "שמא יתקע" וכל שעיקר הדבר ראוי לשימוש הוא גורר אחריו גם את החלקים שהתפרקו ממנו שעתידים להחזיר לו [בלי אומן]. ולכן מסתבר שסיר שנפל ממנו הידית אם עתידים להחזירו לסיר שאין בזה חשש שמא יתקע (מאחר שניתן להשתמש בסיר גם בלי ידית) וגם הידית לא תהיה מוקצה, אולם במחבת אולי כן יש חשש שמא יתקע כי אופן השימוש בו מאוד קשה בלי ידית וצ"ע. ולגבי מטאטא שהתפרק המקל – מאחר שאופן השימוש בו קשה בלי המקל יש חשש "שמא יתקע" אא"כ אין לו יכולת לתקנו וכמו שיבואר שם.

כפתור שנפל מבגד – בפשטות לפי האמור אינו מוקצה מאחר שעתיד להחזירו ואינו צריך אומן לכך. אולם י"א שכפתור שאני שצריך "תפירה" והוא דבר בפני עצמו ולא דמי לחלק מהכלי שנשבר (עי' באג"מ ה, כב-כ). וכנראה יסוד הדבר שכפתור הוא דבר חיצוני ולא חלק מהבגד עצמו ודו"ק. ויתכן להוסיף, שהנה אם אבד לו או נשבר הכפתור ורוצה לחבר כפתור אחר, ודאי שהוא מוקצה, ורק מה שנפל מהבגד הוא כלי אגב הכלי, וממילא בכפתור שנפל אין משמעות דוקא לכפתור זה, ומשא"כ בחלקים של הכלי או נייר של הספר שהוא הוא אשר עומד לחזור, לכן אינו מוקצה. ולמשל במעבדת משקפיים שנפל הידית ויש שם הרבה ידיות ושוות יתכן בהחלט שלא יהיה משמעות לידית שנפלה.

מזוזה שנפלה – בפשטות דינו כדלתות הבית שהיוין מוקצה, וכפי שכתבנו על חלקי ברזים וכדומה שנתפרקו. אך י"א שהמזוזה עומדת בפני עצמה ואינה נידונית כחלק מהבנין.

סעיף ט

דלת של שידה תיבה ומגדל יכולים ליטלה מהם ואסור להחזירה גזירה שמא יתקע; ושל לול של תרנגולים אסור בין ליטול בין להחזיר דכיון דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה.

דלת שידה תיבה ומגדל – מותר לפרק [כי אין בנין וסתירה בכלים] ואסור לחבר שמא יתקע ביתד או ממסמר בחזקה וחייב משום מכה בפטיש דהו"ל גמר מלאכה וי"א דיש גם בכלים משום בונה היכא דהוא עושה ע"י תקיעה דהוא מעשה אומן (משנ"ב).

דלת של לול של תרנגולים וחלונות – אסור לפרק ולחבר דכיון דמחובר לקרקע מתחייב משום בונה. ולכן אסור להוציא או להכניס חלונות (משנ"ב).

סעיף י

כסוי בוד ודות אין ניטלים אא"כ יש להם בית אחיזה דאז מוכח שהוא כלי, ושל כלים, אפילו הם מחוברים בטיט, יכולים ליטלם אפילו אין להם בית אחיזה; והוא שתקנם ועשה בהם מעשה והכינם לכך, או שנסתמש בהם מבע"י; וכסוי חביות הקבורות בקרקע לגמרי, צריכות בית אחיזה.

כיסוי קרקעות – גם אם תקנם ועשה בהם מעשה המוכיח שעומד לכסות או שנסתמש בהם תמיד לזה דבזה הוסר מעליהם שם מוקצה, אעפ"כ אסור, דכיון שהם כיסוי קרקעות הרי זה מיחזי כבונה אם מכסה אותם או כסותר אם נוטל הכיסוי. והטעם שזה רק "מיחזי כבונה" ולא בונה ממש כותב השעה"צ (אות מו) בשם הפמ"ג "כיון דאין בכסוי ציר כי אם מונח כך למעלה" (אם זה מתחבר בתורת הברגה הרי זה חמור טפי ויתבאר בזע"ה במקומו בסי' שיג-ש"ד).

בית אחיזה – אם יש להם "בית יד" לאחוז בהם מוכח דהוא כלי ולמשקל ואהדורי עביד ולא הוי כבונה וסותר, דהיינו שמאחר שנתבאר שזה רק "מיחזי" מדרבנן לכן כל שיש לו "בית אחיזה" הרי זה מפקיע את ה"מיחזי" דרבנן. ויל"ע בזמנינו שהמכסה לחורי ניקוזים במרפסת ובחדר אמבטיה עשוי בד"כ בצורה ניכרת ושוונה משאר הריצוף, ויש לו שם מושב שהוא יושב עליו – ולמעשה לא התירו כשאין לו ידית רק כאשר הדבר בולט בגובה וכדומה (עי' ש"כ פכ"ג הע' קכד).

לתא דמוקצה – והנה מלבד מה שיש בזה חשש מיחזי כבונה מבואר במשנ"ב (סוס"ק מב) שהרי זה מוקצה, דכיון דהם עומדים מוכנים לכיסוי קרקעות אינם מן המוכן לטלטל אף שתורת כלי עליהם. וביאר לה בביה"ל (ד"ה אין): "דבדבר דשייך לקרקע דלת או כיסוי, לא שייך שם כלי להבטל ממנה שם מוקצה". ומבואר שדבר שאינו עומד לשימוש של טלטול ומיועד לקרקע וכדומה, אינו חייל עליה שם כלי ליבטל ממנו שם מוקצה. וכיוצ"ב נתבאר לעיל (סעיף ב) על דבר שמייחדים לו מקום ע"ש.

סעיף יא

מחט שלימה מותר לטלטלה ליטול בה את הקוץ; ניטל חודה או חור שלה, אסור. וחדשה שלא ניקבה עדיין, מותר.

מחט המיוחד לתפירה – דינו כ"כלי שמלאכתו לאיסור" ומותר לטלטל לצורך גופו [ליטול קוץ וכדומה] או לצורך מקומו, וכ"ש שמותר לטלטלה אם מצאה מונחת במקום שיכולין ליזוק בה אנשי ביתו דבזה אפילו בניטל חורה שאין עליה שם כלי כלל ג"כ מותר לטלטלה (משנ"ב ס"ק מו-מז). וזה כולל גם מחט חדשה שעדיין לא ניקבה מאחר שזימנין דנמלך עלה ואינה נוקבה ומשוי לה מנא כמות שהיא לנטילת הקוץ.

מחט שניטל חורה או עוקצה – הרי היא כשברי כלי ובטל מינה שם כלי, ולא מהני מה שניתן להשתמש בה ליטול קוץ מאחר שהדרך לזרוק אותה בין שברי מתכות [אא"כ יחדה מבעו"י לאיזה תשמיש שאז דינו ככלי שמלאכתו להיתר]. והנה המג"א (ס"ק כד) מעיר מאי שנא משברי כלים שנתבאר לעיל שאם ראויים לאיזה מלאכה אינם מוקצה, ומתרחש שדוקא שברי כלים שרגילים להשתמש בהם תשמיש אחר שרי לטלטלם משא"כ במחט דרגילין לזורקו בין הגרוטאות כשנשברה (והובא בקצרה במשנ"ב ס"ק מח), וכיוצ"ב מבואר במשנ"ב להלן (ס"ק נח) לגבי נעל שנקרעה הרצועה החיצונה. וראה לעיל (סעיף ו) מש"כ לבאר את ענין הזה של "זריקה לאשפה" בשברי כלים.